

ANNALES SCIENTIA POLITICA

VOLUME 8, NUMBER 2, 2019

ANNALES SCIENTIA POLITICA

Vol. 8, No. 2, 2019

TEJ, J. – VAVREK, R. – PAPCUNOVÁ, V.: Political cycle and financial management of selected local self - governments (case study). *Annales Scientia Politica*, Vol. 8, No. 2 (2019), pp. 47 - 57.

JURAJ TEJ – ROMAN VAVREK – VIERA PAPCUNOVÁ

Department of Management
Faculty of Management
University of Prešov
Slovak Republic
E-mail: juraj.tej@unipo.sk
roman.vavrek@unipo.sk

Institute of economics and management
Faculty of Natural Sciences
Constantine the Philosopher University in Nitra
Slovak Republic
E-mail: vpapcunova@ukf.sk

Abstract:

Any government intervention in the economy disrupts the natural market mechanism. One such intervention is the political cycle, which is based on maximizing the benefits of government politicians. Such interventions can be perceived not only at the national level but also in relation to local self - government. The aim of the paper is to evaluate the impact of the political cycle on the financial management of local self - governments in a set of 69 district towns. The results of the analysis showed that it is not possible to clearly determine the political cycle in self-government, nor to demonstrate the impact of the political cycle on the financial management of district towns in the Slovak Republic.

Keywords:

Financial management, Local self-government, Political cycle, TOPSIS.

POLITICKÝ CYKLUS A FINANČNÉ HOSPODÁRENIE VYBRANÝCH MIESTNYCH SAMOSPRÁV (PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA)

JURAJ TEJ – ROMAN VAVREK – VIERA PAPCUNOVÁ

Department of Management
Faculty of Management
University of Prešov
Slovak Republic
E-mail: juraj.tej@unipo.sk
roman.vavrek@unipo.sk

Institute of economics and management
Faculty of Natural Sciences
Constantine the Philosopher University in Nitra
Slovak Republic
E-mail: vpapcunova@ukf.sk

Abstract:

Any government intervention in the economy disrupts the natural market mechanism. One such intervention is the political cycle, which is based on maximizing the benefits of government politicians. Such interventions can be perceived not only at the national level but also in relation to local self-government. The aim of the paper is to evaluate the impact of the political cycle on the financial management of local self-governments in a set of 69 district towns. The results of the analysis showed that it is not possible to clearly determine the political cycle in self-government, nor to demonstrate the impact of the political cycle on the financial management of district towns in the Slovak Republic.

Keywords:

Financial management, Local self-government, Political cycle, TOPSIS.

Úvod

Politický cyklus ako termín je spojený s teóriou, ktorá sa zaoberá priamou realizáciou politiky. Politika je dynamickým proces, nie je ani stereotypná a nemá jediný spôsob riešenia. Je možné konštatovať, že politický proces má niekoľko fáz, ktoré majú pri riešení tematicky rozdielnych problémov podobný postup. Politiku práve preto môžeme nazývať procesom „spracovania problémov“. Ak sa pozrieme na teóriu politického systému a vychádzame z jednoduchého systémového konceptu: vstup – spracovanie – výstup – spätná väzba a túto postupnosť vložíme do časového radu, vznikne základ pre definovanie politického cyklu.

Politický cyklus musíme vnímať na rozhodovacej úrovni, t. j. na úrovni centrálnej, regionálnej a miestnej vlády. Do nášho popisu nebudú zahrnuté záležitosti týkajúce sa čisto politológie (opozícia, záujmové skupiny, ...). Problémom politického cyklu je, že v praxi čistý po-

litický cyklický mechanizmus spravidla neexistuje. Rozhodovacia skúsenosť naznačuje, že väčšina cyklov sa môže prekrývať a môžu mať i neštandardný priebeh.

Teoretické východiská štúdie

Proces tvorby politiky je úzko spojený so vzájomným vzťahom politiky a správy a nie je možné politiku implementovať bez tejto vzájomnej dichotómie (Král'ová, 2010). V rámci tohto procesu identifikuje štyri fázy politického cyklu:

- a) identifikácia a uznanie sociálneho problému,
- b) rozhodovací proces vo verejnej politike,
- c) implementácia verejnej politiky,
- d) jej hodnotenie.

Autori Persson a Tabellini (2000) dopĺňajú, že výskum politicko-rozpočtového cyklu je možné zároveň zaradiť medzi podobory, ktorými sa zaoberá tzv. nová politická ekonómia. Vznikla integráciou troch prístupov, ktoré existovali paralelne vedľa seba bez väčšieho vzájomného kontaktu. Ide o teóriu verejnej voľby, teóriu racionálnych očakávaní a teóriu racionálnej voľby. Aj vďaka tejto vzájomnej interakcii mohla nová ekonomická teória vysvetliť mnohé príčiny neefektívnosti výkonu štátnej moci (Gregor, 2005). Potvrdzujú to aj práce Drazena (2002) a Janků (2016), podľa ktorých tradičné teórie politicko-ekonomického cyklu naznačujú, že niektoré makroekonomické premenné (napr. nezamestnanosť, inflácia) sú pred voľbami systematicky ovplyvňované politikmi a dokonca môže dochádzať k manipulácii s rozpočtovými zdrojmi (napr. v podobe zvýšenia verejných výdavkov alebo odloženia zvýšenia daní) v dôsledku vyvolania ekonomickej expanzie pred voľbami, čím si politici maximalizujú svoje šance na opätovné zvolenie. Potvrďuje to aj Půbal (2001), ktorý uvádza, že modely politicko-ekonomického cyklu sledujú dva základné subjekty, ktoré tvoria politický trh a to politikov a voličov, pričom hlavným cieľom politikov je dostať sa k moci a udržať sa pri nej. Pretože podľa Bohna a Veiga (2019) voliči citlivo vnímajú pokles rastu ekonomiky, čím dochádza k znižovaniu úrovne poskytovania verejných statkov a tým dochádza k znižovaniu šancí na opätovné zvolenie súčasnej vlády. Čepelová, Lachytová a Pčolinská (2019) dopĺňajú, že teória politicko-

ekonomických cyklov predpokladá takzvanú predvolebnú krátkozrakosť voličov, t. j. neschopnosť identifikovať dlhodobé dôsledky vládných opatrení. Ak chce za tohto predpokladu vládna strana zotrvať pri moci, potom musí pred voľbami realizovať „populárnu“ fiškálnu (rozpočtovú) politiku expanzívneho charakteru (znižovanie daní, zvyšovanie dôchodkov a podobne) vedúce k dočasnému zvýšeniu „blahobytu“ väčšinového voliča, zatiaľ čo realizácia nepopulárnych, t. j. fiškálne obmedzujúcich (zvyšovanie daní, znižovanie dôchodkov, vládných výdavkov a pod.) opatrení (v snahe „hasiť“ inflačné tlaky, či udržať vyrovnaný rozpočet) nastáva ihneď po voľbách. Pred ďalšími voľbami sa vláda začína opäť uchýľovať k populárnym opatreniam a celý cyklus sa opakuje. Z dlhodobého hľadiska môže viesť opakovaná iniciácia politicko-rozpočtového cyklu podľa Doležalovej (2014) k neschopnosti vlád vymaniť sa z rastúcich rozpočtových deficitov, a zároveň dochádza k zvyšovaniu zadlžovania sa štátu.

Politicko-rozpočtový cyklus teda môže prispievať k pôsobeniu tzv. „efektu vytesnenia“, ktorý nepriaznivo ovplyvňuje výkonnosť ekonomik. Je teda možné predpokladať, že v predvolebnom období bude dochádzať k urýchľovaniu ekonomického rastu a v období samotných volieb, resp. v období bezprostredne po voľbách zaznamenaná ekonomika zvýšenú infláciu a povolebnú recesiu bez ohľadu na politickú orientáciu vládnej strany. Každá vláda tak sleduje rovnakú politiku - stimuluje hospodársku výkonnosť v predvolebnom období a po voľbách vyvoláva recesiu v dôsledku sprísnenia hospodárskej politiky, ktorej cieľom ma byť zníženie inflácie a príprava priaznivých podmienok pre ďalšie predvolebné obdobie (Štiková, 2007). Janků (2016) ďalej uvádza, že rozlíšenie modelov politicko-ekonomického cyklu a politicko-rozpočtového cyklu môže byť pomerne nejasné, preto teoretické modely volebných cyklov klasifikuje do troch generácií:

- a) pôvodné modely politicko-ekonomických cyklov,
- b) modely politicko-rozpočtových cyklov založené na nepriaznivom výbere a signalizačnom chovaní,
- c) modely politicko-rozpočtových cyklov založené na morálnom hazarde.

Príčiny prechodu výskumu od politicko-ekonomického cyklu k politicko-rozpočtovému

cyklu je možné identifikovať v dvoch rovinách: (Doležalová, 2014):

1) teoretický výklad ekonómie, ktorý pramenil z akceptácie teórie racionálnych očakávaní,

2) celosvetové posilňovanie nezávislosti centrálnych bánk v poslednej tretine 20. storočia a znižovanie vplyvu vlád na monetárnu politiku.

Naopak Brender a Drazen (2005) na základe empirických výsledkov uvádzajú, že silný politicko-rozpočtový cyklus existuje v krajinách ktoré je možné označiť ako nové demokracie, ktoré však nemajú dostatočnú úroveň demokracie, resp. pre krajinu nie je typická dlhá demokratická tradícia. Volebná manipulácia má teda podobu presunu výdavkov na tovar, ktorý voliči preferujú v snahe presvedčiť ich, že úradujúca vláda zdieľa ich výdavkové priority. Čo znamená, že na jednej strane sú občania, ktorí si cenia takýto prístup a na druhej strane existujú racionálni voliči, ktorí na základe takejto politiky hodnotia úradujúcu vládu (Drazen – Eslava, 2010; Bove – Efthymoulou – Navas, 2017). Vlády sa však môžu rozhodnúť zmeniť zloženie výdavkov štátu bez toho, aby museli zvýšiť celkové výdavky alebo zvýšiť celkový rozpočtový deficit (Vergne, 2009), čo je známe ako „kompozičný efekt“. Vlády tak môžu zvýšiť výdavky na viditeľnejšie rozpočtové položky alebo tie, ktoré uprednostňujú voliči, pričom sa môžu kompenzovať znížením iných položiek rozpočtu s jasným cieľom zvýšiť ich popularitu a pravdepodobnosť opätovného zvolenia (Balaguer-Coll, 2015). V súvislosti s teoretickými ale aj praktickými výstupmi politického cyklu vzniká kľúčová otázka, nakoľko má vláda ako nositeľ fiškálnej politiky vôbec možnosť výraznejšie ovplyvňovať výkonnosť ekonomiky a nakoľko sa táto jej snaha prejaví vo vývoji makroekonomických ukazovateľov. Aj keď niektorí ekonómovia schopnosť úspešného ovplyvňovania ekonomického vývoja prostredníctvom politiky spochybňujú, neznamená to, že by sa politici v predvolebnom období nesnažili používať fiškálnu politiku na ovplyvňovanie správania voličov, keďže fiškálna politika je pod priamou kontrolou vlády, ktorej cieľom je opätovné zvolenie (Černohorský – Černohorská 2009).

S fiškálnou politikou úzko súvisí fiškálny federalizmus, predstavujúci systém, ktorého je účelom umožniť rôznym skupinám žijúcim

v rôznych štátoch vyjadriť rôzne preferencie ohľadom verejných statkov, čo ale nutne vedie k rozdielom v úrovni zdaňovania a verejných služieb Musgrave (1959). Jílek (2008) dodáva, že podľa tradičnej teórie fiškálneho federalizmu je ústredným bodom alokačná funkcia, pretože sa môže líšiť v rôznych častiach štátu na základe preferencií občanov. S pojmom fiškálny federalizmus úzko súvisí aj fiškálna decentralizácia, resp. fiškálna autonómia miestnej samosprávy. Riešenie problematiky fiškálnej autonómie miestnej samosprávy má viacero relevantných dôvodov, ktoré sú neustále aktuálne a veľmi významné. Toky verejných financií na miestnej úrovni predstavujú značný podiel na celkovom objeme verejných zdrojov vo vyspelých krajinách. V miestnych financiách sa premietajú skutočné lokálne priority, ale aj limity a príležitosti, ktorým sú miestne samosprávy vystavené. Ich analýza umožňuje hodnotenie a porovnávanie reálnej pozície miestnej úrovne verejnej správy v krajine aj na medzinárodnom poli (Sopkuliak, 2012). Vzťah medzi fiškálnym federalizmom a veľkosťou verejného sektora zostáva oblasťou, v ktorej neexistuje jasný empirický obraz. Najnovšie analýzy poukazujú na skutočnosť, že zvolení politici by mohli zneužívať svoju moc nad miestnymi rozpočtami podľa svojich vlastných potrieb, s čím úzko môže súvisieť napr. korupcia. Väčšina teórií fiškálneho federalizmu podporuje existenciu menších verejných sektorov v decentralizovaných krajinách na základe argumentu, že miestni činitelia s rozhodovacou právomocou sú zodpovednejší voči miestnym voličom, a preto majú len málo príležitostí na to aby sa nevhodne chovali (Koepl-Turyňa, 2016). Podľa Brendera (2003) je problémom aj skutočnosť, že zvolení predstavitelia na úrovni miestnych samospráv by mali prijímať zodpovedné fiškálne rozhodnutia nielen pred voľbami, ale počas trvania celého mandátu. Avšak je nepravdepodobné, že by volení predstavitelia strávili celé funkčné obdobie tým, že budú fiškálne zodpovední len preto, aby boli v nasledujúcom funkčnom období opätovne zvolení. Koepl-Turyňa (2016) poznamenáva, že nezodpovedné fiškálne správanie volených predstaviteľov na úrovni miestnych samospráv súvisí so skutočnosťou, že väčšina príjmov sa získava prostredníctvom schém a prevodov fiškálneho vyrovnávania zo strany štátu. Väčšia finančná autonómia by poskytla voleným predstaviteľom

motiváciu na zníženie neefektívnych výdavkov, ak by to bolo sprevádzané znížením daňového zaťaženia voličov, táto motivácia však neexistuje napríklad pre rakúske obce kvôli spoločnému zdaňovaniu. V demokraciách sú politické rozpočtové cykly poháňané volebnými cyklami a do značnej miery sú vnímané ako motivačné v snahe túžbami politikov byť znovu zvolení (Tsai, 2016). Štúdia brazílskych obcí s počtom menším ako 5 000 obyvateľov (na vzorke 2 414 obcí) v období rokov 2001 – 2012 v rámci ktorej boli sledované vplyvy vybraných politických faktorov (rozpočtový politický cyklus, politická ideológia, politická súťaž a politické zosúladenie medzi obcami a vládou) na dva extrémne verejné politiky (regulované a neregulované politiky) odhalila, že všetky vyššie uvedené faktory, okrem politickej ideológie majú vplyv na regulované aj neregulované politiky. Formy politického zosúladenia medzi obcami a vládou mali malý vplyv na oblasti skúmaných výdavkov. Naopak politická súťaž spojená s jednotlivými kandidátmi pred voľbami na úrovni miestnych samospráv naznačuje, že čím je politická súťaž intenzívnejšia, tým väčšie sú výdavky na administratívnu a zdravotnú oblasť (Gerigk – Ribeiro – Lepchak, 2018).

Metodológia

Vplyv politického cyklu na finančné hospodárenie miestnych samospráv sme realizovali na súbore 69 okresných miest Slovenskej republiky, ktorých hospodárenie je komplexne hodnotené za roky 2007 – 2017. V analyzovanom období sa uskutočnili v podmienkach miestnej samosprávy voľby v roku 2010 a v roku 2014, na základe ktorých sme rozdelili toto obdobie do troch politických cyklov (t. j. hodnotíme obdobia medzi voľbami):

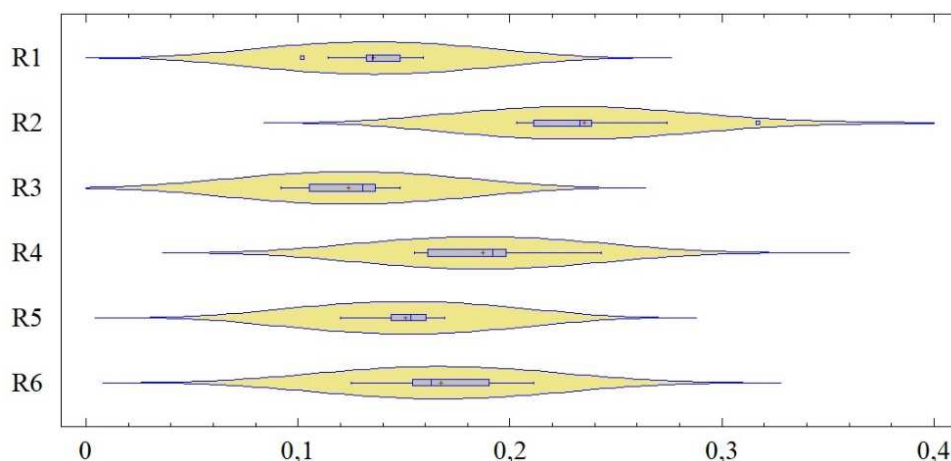
- a) 1. politický cyklus pozostávajúci z rokov 2007, 2008, 2009 a 2010;
- b) 2. politický cyklus pozostávajúci z rokov 2011, 2012, 2013 a 2014;
- c) 3. politický cyklus pozostávajúci z rokov 2015, 2016 a 2017.

V rámci vlastného výskumu bolo identifikovaných celkovo 6 ukazovateľov pre hodnotenie efektívnosti hospodárenia vybraných miest. Identifikácia jednotlivých ukazovateľov

vychádzala z osobných konzultácií s vládnymi audítormi a zástupcami jednotlivých subjektov. Ich cieľom bolo spoločne identifikovať skupinu základných ukazovateľov, ktorá najlepšie odráža reálny stav hospodárenia v daných ekonomických, sociálnych a spoločenských podmienkach. V prvej fáze im bola prezentovaná skupina 28 ukazovateľov, ktorá po viacerých stretnutiach a diskusiách bola minimalizovaná do nasledujúcej skupiny sledovaných ukazovateľov:

1. bežné príjmy na obyvateľa (v EUR),
2. kapitálové príjmy na obyvateľa (v EUR),
3. bežné výdavky na obyvateľa (v EUR),
4. kapitálové výdavky na obyvateľa (v EUR),
5. pomer cudzích zdrojov k celkovým aktívam (v EUR),
6. cudzie zdroje na obyvateľa (v EUR).

Aby bolo možné súbežne hodnotiť subjekty územnej samosprávy na základe všetkých vyššie spomenutých ukazovateľov, je potrebné určiť ich dôležitosť, resp. váhu jednotlivých kritérií. Tá podľa Yalcin a Unlu (2018) signifikantne ovplyvňuje aplikáciu zvolenej multikritériálnej metódy. Pre stanovenie váh je využívaných viacero metód, ktoré boli prvotne rozdelené do dvoch skupín, t. j. na subjektívne a objektívne metódy (Tzeng et al., 1998). Subjektívne metódy vychádzajú z individuálnych preferencií rozhodovateľa, zatiaľ čo objektívne metódy stanovujú váhy ukazovateľov na základe matematických modelov bez akéhokoľvek zásahu rozhodovateľa. Nakoľko nie je možné stanoviť váhu sledovaným ukazovateľom na základe vlastného názoru, resp. názoru podloženom odbornou literatúrou (ktorá v pohľade na jednotlivé kritériá stále nie je jednotná), rozhodli sme sa použiť objektívne metódy stanovenia váh. V rámci tejto skupiny metód je možné najstť napr. metódu CRITIC, MW, SD, IDOCRIW, CV, IDP alebo SVP. Aktuálnosť ich využívania dokladá skupina autorov, ktorá tieto metódy zároveň aj bližšie popisuje (napr. Čereška et al. 2018; Yalcin, Unlu, 2018; Singla et al. 2017). Dôležitosť indikátorov pre potreby nášho výskumu je počítaná pomocou CV metódy (Coefficient of Variance), ktorej postupu sa bližšie venuje Singla et al. (2017).

Graf 1 Váhy použitých ukazovateľov vypočítaných pomocou CV metódy

Zdroj: vlastné výpočty autorov.

Aj z grafu 1 môžeme konštatovať relatívne vysokú mieru vyrovnanosti jednotlivých indikátorov, resp. ich stabilnú dôležitosť naprieč celým sledovaným obdobím. S výnimkou rokov 2013 a 2017 (kedy bol výrazne dominantný druhý ukazovateľ) je možné považovať stanovené váhy za komplexné, nakoľko sa pohybovali v rozmedzí 9,2 % až 24,3 %. Pozitívne hodnotíme taktiež významné rozdiely v porovnaní bežných a kapitálových príjmov, resp. výdavkov na obyvateľa.

V predložennom príspevku predstavujú tieto váhy vstupné dáta pre výpočet TOPSIS techniky, ktorá je použitá podľa Vavrek, Kotulič, Adamišin (2015), Vavrek (2017a, 2017b), na ktorých výskum nadväzujeme. TOPSIS metóda je používaná v rôznych oblastiach verejného aj súkromného sektora (Liang et al, 2017), pričom jej bližší popis uvádza taktiež napr. Bhutia – Phipon (2012), Milani – Shanian – El-Lahham (2008), Pavic – Novoselac (2013). Využitie tejto metódy je možné nájsť pri hodnotení subjektov územnej samosprávy (Vavrek 2017a, 2017b), ako aj v turizme (Yin et al., 2017), doprave (Markovic et al., 2018), pri hodnotení rizík (Zolfani – Antucheviciene, 2012) alebo pri hodnotení poskytovateľov cloudových služieb (Radulescu – Radulescu, 2017).

V rámci sledovania rozdielov na úrovni vyššie uvedených politických cyklov sme sledovali rozdiely medzi výsledkami v jednotlivých rokoch každého cyklu (napr. stabilitu výsledkov v prvom politickom cykle porovnaním výsledkov CV-TOPSIS metódy v rokoch 2007, 2008, 2009 a 2010) a následne rozdiely medzi

politickými cyklami pomocou strednej hodnoty – mediánu (napr. za prvý politický cyklus bol vytvorený medián z výsledkov CV-TOPSIS za roky k nemu prislúchajúce).

Výber vzorky nemá za cieľ reflektovať hospodárenie vzťahujúce sa k určitému územiu. Jej zámerom je identifikácia rozdielov zapríčinených zmenou metodiky hodnotenia (popísaná vyššie) a využitie takto získaných výsledkov pre ďalšie spracovanie vlastného výskumu.

Získané výsledky boli podrobené štatistickej analýze zahŕňajúcej viaceré testy, medzi ktoré môžeme zaradiť Shapiro-Wilkov test (normálne rozdelenie premenných), Kruskal-Wallisov test (stredná hodnota), Leveneho test (homoskedasticita) pre lepšiu ilustráciu výsledkov. Samostatnou skupinou je regresná analýza pre zachytenie vývoja daňových príjmov obcí. Analýzy boli spracované v prostredí MS Excel, Statistica 13.4 a Statgraphics XVIII.

Výsledky a diskusia

V rámci decentralizácie kompetencií z ústredných orgánov štátnej správy na úroveň regionálnej a miestnej samosprávy získali obce kompetencie v mnohých oblastiach, ktoré dovtedy vykonával štát. Na Slovensku sa decentralizácia kompetencií uskutočnila pre všetky obce v rovnakej miere, čo znamená, že všetky obce bez rozdielu počtu obyvateľov získali rovnaký objem kompetencií. Na rozdiel od Českej republiky, kde v rámci využívaného modelu verejnej správy sú obce rozdelené podľa veľkostných kategórií a tomu zodpovedá aj ob-

jem ich kompetencií. Predovšetkým malé obce zabezpečujú iba originálne kompetencie a tie väčšie aj prenesený výkon štátnej správy.

Obciam pribúda v posledných rokoch čoraz viac povinností vyplývajúcich z národnej či medzinárodnej legislatívy, čo je znásobené kvantitou úkonov danou počtom obyvateľov obce. Vychádzajúc zo Zákona č. 369/1990 Zb. O obecnom zriadení, sú v podmienkach Slovenska všetky územné jednotky na miestnej úrovni chápané ako obce. Ale z celkového počtu obcí máme 140 miest a pre našu analýzu sme si vybrali okresné mestá, ktorých pre potreby analýzy bolo 69. Práve kompetencie tejto skupiny obcí (v našom prípade okresných miest) môžeme v prípade komparácie ale aj politického cyklu považovať za konštantný faktor, nakoľko sú vo všetkých okresných mestách (bez ohľadu na zloženie a zastúpenie politic-

kého spektra) absolútne rovnaké. Objem príjmov (bežných a kapitálových) je variabilný (rovnako tak u výdavkov). Najväčší objem daňových príjmov je tvorený daňou z príjmu FO, ktorá je prerozdeľovaná obciam na základe počtu obyvateľov a teda závisí od úrovne ekonomiky štátu. Ruka v ruke s narastajúcim objemom výkonov samospráv narastajú taktiež daňové príjmy obcí, ktoré sa za posledných 25 rokov viac ako zdesaťnásobili. V tom je zahrnutá situácia počas obdobia ostatnej krízy, ktorá spomalila rast ekonomiky, vládna dotácia obciam na zvládnutie krízy, ale aj následne zlepšujúci sa stav ekonomiky a v neposlednom rade aj zmeny koeficientu prerozdeľovania dane z príjmov FO, ktoré sa od roku 2005 niekoľkokrát menili. Vývoj daňových príjmov v čase je možné podchytiť nasledovným regresným modelom:

Tabuľka 1 Regresný model TRM x YEAR, 1993 – 2017
 $TRM \text{ (mil. EUR)} = (-3108,66 + 1,56542 * \text{Year})$

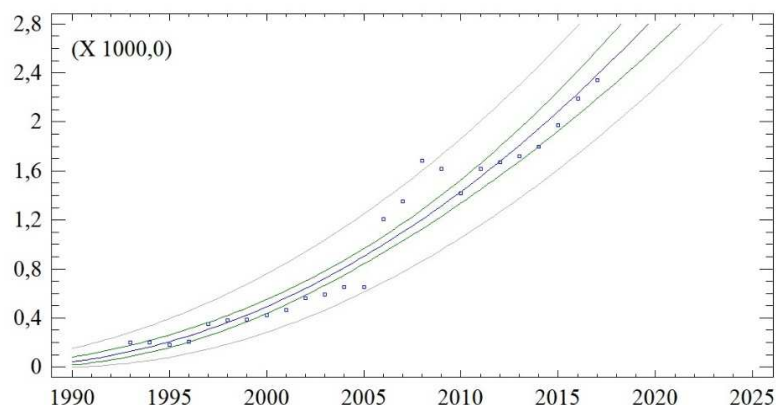
Source	Sum of Squares	Df	Mean Square	F-Ratio	P-Value
Model	3185,72	1	3185,72	501,85	0,0000
Residual	146,003	23	6,34797		
Total (Corr.)	3331,72	24			

Zdroj: vlastné výpočty autorov

Vysokú vypovedaciu hodnotu vyššie uvedeného modelu indikuje koeficient determinácie na úrovni 95,6178 % ako aj graf 2 poukazujúci na vysoký nárast predovšetkým v posled-

nej dekáde. Obce hospodária a budú hospodáriť s čoraz väčším objemom finančných prostriedkov, čomu sa adekvátne nastavuje kôš poskytovaných služieb.

Graf 2 Regresný model TRM x YEAR, 1993 – 2017

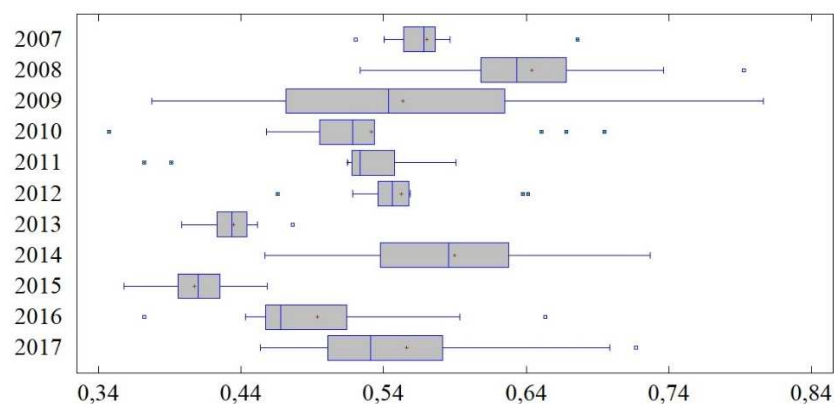
Zdroj: vlastné výpočty autorov.

Hodnotenie finančného hospodárenia obcí

Z pohľadu celkovej štruktúry výsledkov za jednotlivé analyzované roky môžeme sledovať výrazné rozdiely (viď graf 3). Vysoká variabilita je zapríčinená predovšetkým výskytom odľahlých, resp. extrémnych hodnôt na oboch stranách výsledkového spektra, ktorých prítomnosť znamenala zamietnutie hypotézy o normálnom rozdelení výsledkov. V absolútnom vyjadrení najlepšie hodnoty, t. j. celkové hodnotenie efektivity, sledujeme v rokoch 2008 a 2009 (ide o predkrízové roky, v ktorých sa

ekonomika nachádzala v relatívne stabilizovanej a dobrej kondícii). Najhoršie výsledky, t. j. subjekty s nižšou efektivitou, je možné nájsť rozložené v celom sledovanom období. Zároveň platí, že s postupom rokov dochádza k zvyšovaniu homoskedasticity celkových výsledkov (aj napriek tomu, že na príjmy a výdavky obcí permanentne pôsobí množstvo relatívne sa meniacich, variabilných vplyvov). Najstabilnejšie sa javí obdobie rokov 2010 – 2011 a 2016 – 2017.

Graf 3 Celkové výsledky CV-TOPSIS metódy za obdobie 2007 – 2017

Zdroj: vlastné výpočty autorov.

Absolútne rozdiely vo výsledkoch za jednotlivé roky je možné sledovať na úrovni jednotlivých momentových charakteristík (variačný koeficient, variačné rozpätie, šikmosť, špicatosť a iné). Ako štatisticky významné sa preukázali rozdiely pri testovaní homoskedasticity ($LE = 6,8836$; $p \leq 0,01$), zhody stredných hodnôt, t. j. mediánu ($W = 370,703$; $p \leq 0,01$).

Z pohľadu jednotlivých subjektov, t. j. miest, je mestom s najlepším priemerným umiestnením mesto Banská Štiavnica nasledované Galantou a Stropkovom (tabuľka 2). Ide o malé okresné mestá s počtom obyvateľov v rozpätí od 10 000 – 15 000. Banská Štiavnica si v sledovanom období udržovala pomer medzi bežnými a kapitálovými príjmami vrátane cudzích zdrojov na obyvateľa; vzniknutú situáciu spôsobili príjmy z cestovného ruchu a rastúce cudzie zdroje. Mesto Galanta, podobne ako Banská Štiavnica si udržala vysokú úroveň bežných príjmov, ale kapitálové príjmy boli

rozkolísané. Mesto Stropkov vykazuje na 1 obyvateľa stabilné bežné príjmy, rozkolísané kapitálové príjmy a pomerne vysoké cudzie zdroje na 1 obyvateľa. Vidíme, že v prvej desiatke sa nachádzajú 4 mestá, ktoré sa aspoň v jednom roku umiestnili na prvom mieste. Majoritná časť však v sledovanom období znamenala taktiež aj umiestnenie na konci zostaveného rebríčka. Najvýraznejšie rozdiely v umiestnení dosiahli napr. mestá Prešov a Rožňava, ktoré sa v roku 2014, resp. 2007 umiestnili na prvom mieste, pričom hodnotení za celé obdobie sa nachádzajú v dolnom kvartile. Za hlavnú príčinu je možné označiť minimálne absolútne rozdiely v celkovom hodnotení CV-TOPSIS metódou (graf 3), v rámci ktorej aj minimálne zlepšenie, resp. zhoršenie jedného zo 6 sledovaných indikátorov vyvolalo zmenu, ktorá sa prejavila posunom v celkovom poradí.

Tabuľka 2 TOP 10 subjektov zoradených podľa priemerného umiestnenia

P. č.	Priemer	Mesto	Najlepšie umiestnenie	Najhoršie umiestnenie
1	12,64	Banská Štiavnica	1	34
2	17,45	Galanta	3	33
3	17,73	Stropkov	2	66
4	20,27	Spišská Nová Ves	1	39
5	20,45	Hlohovec	6	55
6	21,09	Snina	6	58
7	22,18	Sobrance	3	54
8	22,64	Námestovo	2	60
9	22,73	Žiar nad Hronom	1	47
10	23,00	Stará Ľubovňa	1	53

Zdroj: vlastné výpočty autorov.

Na základe vyššie uvedeného hodnotenie efektívnosti hospodárenia s využitím CV-TOPSIS metódy a 6 vstupných indikátorov sa signifikantne líši v jednotlivých rokoch sledovaného obdobia, ako aj na úrovni jednotlivých subjektov. Takúto situáciu spôsobili rôzne politiky okresných miest, čo vyvolalo rôzne pohyby sledovaných ukazovateľov.

Hodnotenie vplyvu politického cyklu na celkové výsledky MCDM analýzy

V období analyzovaného obdobia 2007 – 2017 sa uskutočnili v podmienkach miestnej samosprávy voľby v roku 2010 a v roku 2014. Vychádzajúc z tejto skutočnosti sú v tejto kapitole sledované rozdiely medzi ako aj v rámci troch skupín výsledkov (viď metodológia).

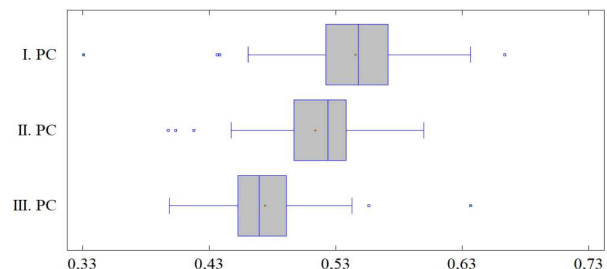
Tabuľka 3 Porovnanie politických cyklov

	Rozptyl	Median
Rozdiely v 1. politickom cykle	7.324 ($\leq 0,01$)	108.348 ($\leq 0,01$)
Rozdiely v 2. politickom cykle	6.271 ($\leq 0,01$)	118.758 ($\leq 0,01$)
Rozdiely v 3. politickom cykle	7.100 ($\leq 0,01$)	107.320 ($\leq 0,01$)
Rozdiely medzi politickými cyklami	3.335 ($\leq 0,05$)	78.203 ($\leq 0,01$)

Zdroj: vlastné výpočty autorov.

Z pohľadu jednotlivých rokov v každom politickom cykle je možné sledovať signifikantné rozdiely (tabuľka 3), t. j. nepreukázala sa zhoda strednej hodnoty, ani rozptylu, t. j. jednotlivé roky v politickom cykle nevykazujú

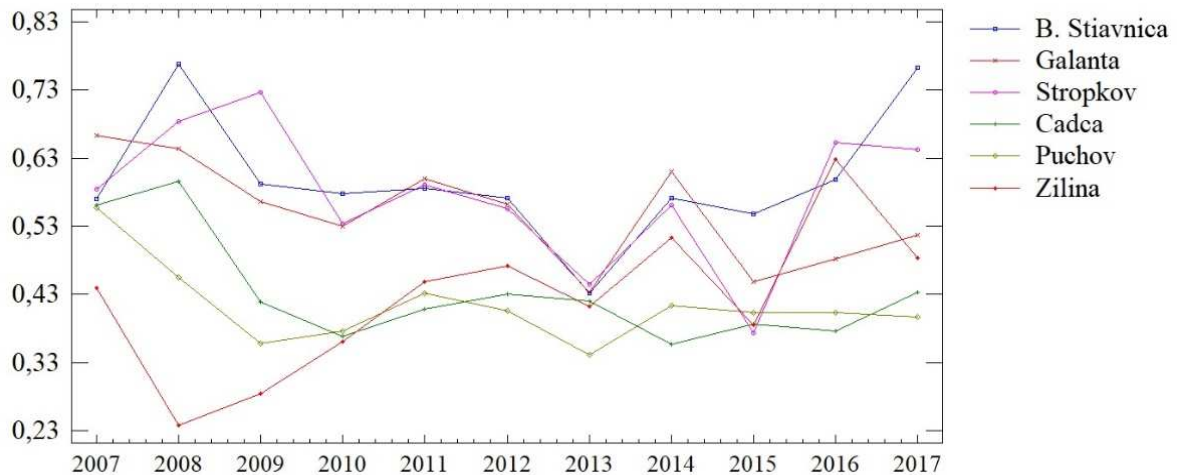
známky homogenity, čo svedčí o tom, že samospráva menia svoje politiky práve na prelome politických cyklov. V prípade spojenia týchto výsledkov a ich spriemerovania sa tieto rozdiely zvýraznia (graf 4). Môžeme predpokladať, že heterogenita medzi politickými cyklami je väčšia ako heterogenita v rámci nich, čo by potvrdilo vplyv politického cyklu na výsledky CV-TOPSIS metódy.

Graf 4 Krabicový graf priemerných výsledkov v jednotlivých politických cykloch

Zdroj: vlastné výpočty autorov.

Pri analýze na jednotlivých miestach a s použitím geometrického priemeru medziročných indexov boli pre nasledujúci graf 5 vybrané 3 subjekty s najvyššími a 3 subjekty s najnižšími hodnotami (t. j. boli vybrané mestá s najvyššou, resp. najnižšou stabilitou výsledkov CV-TOPSIS metódy). Medzi jednotlivými subjektmi nie je možné identifikovať skupinu, ku ktorej subjekt patrí ako ani rozdiely medzi vyššie uvedenými obdobiami, t. j. politickými cyklami.

Graf 5 Graf priemerných výsledkov v jednotlivých politických cykloch

Zdroj: vlastné výpočty autorov.

Záver

Z analýzy vyššie uvedených ukazovateľov môžeme konštatovať, že obce hospodária s čoraz väčším objemom finančných prostriedkov, resp. ich príjmy kontinuálne rastú, pričom na základe regresného modelu je možné predpokladať signifikantný nárast aj v ďalšom období (za zachovania podmienky *ceteris paribus*). Z výsledkov hodnotenia finančného hospodárenia obcí vyplýva výrazná heterogenita či už na úrovni jednotlivých subjektov alebo pri porovnaní výsledkov za jednotlivé roky. Zároveň nie je možné identifikovať konkrétne mesto, ktoré by si dlhodobo udržovalo stabilnú efektívnosť, čo je však zároveň vzhľadom na meniace sa hospodárenie ostatných miest veľmi ťažké, t. j. existuje množstvo faktorov, ktoré hospodárenie kontinuálne s vysokou variabilitou vplyvu obmedzujú či podporujú. Jednoznačný vplyv politického cyklu na finančné hospodárenie miest nie je možné na základe výsledkov získaných analýz jednoznačne preukázať. Variabilita výsledkov jednotlivých analyzovaných miest je podľa nášho názoru determinovaná inými faktormi ako sú samotné voľby, resp. politický cyklus. Napriek tomu nie je možné jednoznačne tento faktor v rámci ďalšieho výskumu zamietnuť. To dokazuje aj vyššia heterogenita medzi jednotlivými politickými cyklami. Je potrebné sa venovať dôsledkom volieb v jednotlivých mestách vyjadrených napr. počtom opozičných, resp. koalíčných alebo nezávislých poslancov, kontinuitou

vedenia a podobne. Existujú okresné mestá, ktoré sú zasiahnuté politickým cyklom viac či menej a nevieme dostatočne signifikantne identifikovať a kvantifikovať vplyv politického cyklu, pretože sa jeho vplyv javí (aspoň zatiaľ) ako absolútne náhodný (hodnotený prostredníctvom vybraných 6 ukazovateľov).

Literatúra:

- BALAGUER-COLL, M. T., BRUN-MARTOS, M. I., FORTE A., TORTOSA-AUSINA, E.: Local Governments' Re-Election and its Determinants: New Evidence Based on a Bayesian Approach. *European Journal of Political Economy*, Vol. 39, 2015, s. 94 – 108.
- BHUTIA, P. W. – PHIPON, R.: Application of AHP and TOPSIS Method for Supplier Selection Problem. *Journal of Engineering*, Vol. 2, No. 10, 2012, s. 43 – 50.
- BOHN, F. – VEIGA, F. J.: Political Opportunism and Countercyclical Fiscal Policy in Election-Year Recessions. *Economic Inquiry*. Vol. 57, No. 4, 2019, s. 2058 – 2081. doi: 10.1111/ecin.12813.
- BOVE, V. – EFTHYVOULOU, G. – NAVAS, A.: Political Cycles in Public Expenditure: Butter vs Guns. *Journal of Comparative Economics*, Vol. 45, Issue 3, 2017, s. 582 – 604. DOI: 10.1016/j.jce.2016.03.004.
- BRENDER, A.: The Effect of Fiscal Performance on Local Government Election Results in Israel: 1989–1998. *Journal of Public Economics*, Vol. 87, 2003, s. 2187 – 2205.

- BRENDER, A. – DRAZEN, A.: Political Budget Cycles in New Versus Established Democracies. *Journal of Monetary Economics*, Vol. 52, No. 7, 2005, s. 1271 – 1295.
- ČEPELOVÁ, A., LACHYTOVÁ, L., PČOLINSKÁ, L.: *Ekonomía veřejného sektora*. Košice: UPJŠ 2019.
- ČEREŠKA, A. – ZAVADSKAS, E. K. – BUCINSKAS, V. – PODVEZKO, V. – SUTINYS, E.: Analysis of Steel Wire Rope Diagnostic Data Applying Multi-Criteria Methods. *Applied Sciences*, 8 (2), 2018, s. 1 – 22. doi: 10.3390/app8020260.
- ČERNOHORSKÝ, J. – ČERNOHORSKÁ, L.: Politický cyklus v České republice. *Scientific Papers of the University of Pardubice (Series D)*, No. 14, 2009, s. 27 – 35.
- DOLEŽALOVÁ, J.: Politický cyklus a fiskální politika: význam jejich vztahu pro hospodářskou politiku. Brno: Masarykova univerzita 2014. doi: 10.5817/CZ.MUNI.M210-7418-2014.
- DRAZEN, A.: *Political Economy in Macroeconomics*. Princeton: Princeton University Press 2002.
- DRAZEN, A. – ESLAVA, M.: *Electoral Manipulation via Voter-Friendly Spending: Theory and Evidence*, 2010. Dostupné na internetu: http://econweb.umd.edu/~drazen/Working_Papers/voter_friendly_07162008.pdf [12/11/2018].
- GERIGK, W. – RIBEIRO, F. – LEPCHAK, A.: What Political Factors Influence the Regulated and Unregulated Public Policies in the Small Municipalities of Northeastern Brazil? *Revista Ambiente Contabil*. Vol. 10, Issue 2, 2018, s. 91 – 113.
- GREGOR, M.: *Nová politická ekonomie*. Praha: Nakladatelství Karolinum 2005.
- JANKŮ, J.: Podmíněný politicko-rozpočtový cyklus v zemích OECD. *Politická ekonomie*. Vol. 64, No. 1, 2016, s. 65 – 81. doi: 10.18267/j.polek.1055.
- JÍLEK, M.: *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. Praha: ASPII – Wolters Kluwer 2008.
- KOEPL-TURYNA, M.: Opportunistic politicians and fiscal outcomes: the curious case of Vorarlberg. *Public Choice*. Vol. 168, Issue 3-4, 2016, s. 177 – 216. doi: 10.1007/s11127-016-0355-2.
- KRÁLOVÁ, L.: Verejno-politický cyklus z hlediska politicko-administrativní dichotómie. *Politologická revue*. Vol. 16, No. 1, 2010, s. 3 – 28.
- LIANG, R. – DONG, Z. J. – SHENG, Z. H. – WANG, X. Y. – WU, C. Z.: Case Study of Selecting Decision-Making Schemes in Large-Scale Infrastructure Projects." *Journal of Infrastructure Systems*, 23 (4), 2017, s. 1 – 9. doi: 10.1061/(ASCE)IS.1943-555X.0000364.
- MARKOVIC, L. – MARKOVIC, M. L. – MITROVIC, S., STANAREVIC, S.: The Evaluation of Alternative Solutions for the Highway Route E-763 Belgrade – South Adriatic: A Case Study of Serbia. *Tehnicki Vjesnik-Technical Gazette*, 24 (6), 2017, s. 1951 – 1958. doi: 10.17559/TV-20160403134356.
- MILANI, S. A. – SHANIAN, A. – EL-LAHHAM, C. H. A Decision-Based Approach for Measuring Human Behavioral Resistance to Organizational Change in Strategic Planning." *Mathematical and Computer Modelling*, 48 (11-12), 2008, s. 1765 – 1774. doi: 10.1016/j.mcm.2008.06.018.
- MUSGRAVE, R. A.: *The Theory of Public Finance*. NY: McGraw-Hill, 1959.
- PAVIC, Z., NOVOSELAC, V.: Notes on TOPSIS Method. *International Journal of Research in Engineering and Science*, 1 (2), 2013, s. 5 – 12.
- PERSSON, T. – TABELLINI, G.: *Political Economics – Explaining Economic Policy*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology 2000.
- PŮBAL, K.: *Politicko-ekonomický cyklus během transformace České republiky*, 2001. Dostupné na internetu: http://dspace5.vsb.cz/bitstream/handle/10084/33171/Ekonom_revue_2001-4_3Pubal.pdf?sequence=1&isAllowed=y [10/11/2018].
- RADULESCU, Z. C. – RADULESCU, I. C.: An Extended TOPSIS Approach for Ranking Cloud Service Providers. *Studies in Informatics and Control*, 26 (2), 2017, s. 183 – 192.
- SINGLA, A. – AHUJA, I. S. – SING, S. A.: Comparative Analysis of Technology Push Strategies Influencing Sustainable Development in Manufacturing Industries Using Topsis and Vikor Technique. *International Journal for Quality Research*, 12 (1), 2018, s. 129 – 146.

- SOPKULIAK, A.: Fiškálna autonómia miestnej samosprávy a jej výskum v geografii. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, Vol. 56, No. 2, 2012, s. 215 – 236.
- ŠTIKOVÁ, R.: Modely politického cyklu a jejich testování na podmínkách ČR podmínkách ČR. IES Working Paper Vol. 18, 2007, s. 1 – 32.
- TSAI, P. H. Fiscal incentives and political budget cycles in China. *International Tax And Public Finance*. Vol 23, Issue 6, 2016, s. 1030 – 1073. doi: 10.1007/s10797-016-9392-5.
- TZENG, G. H. – CHEN, T. Y. – WANG, J. CH.: A Weight-Assessing Method with Habitual Domains. *European Journal of Operational Research*, 110 (2), 1998, s. 342 – 367.
- VAVREK, R.: Weight Of TOPSIS Technique Parameter and its Impact on Assessment of Municipalities in Slovak Republic. *Scientific papers of the University of Pardubice*, 24 (39), 2017, s. 236 – 246.
- VAVREK, R. – ADAMIŠIN, P. – KOTULIČ, R.: Multi-Criteria Evaluation of Municipalities in Slovakia - Case Study in Selected Districts. *Polish Journal of Management Studies*, 16 (2), 2017, s. 290 – 301.
- VAVREK, R. – KOTULIČ, R. – ADAMIŠIN, P.: Evaluation of Municipalities Management with the Topsis Technique Emphasising on the Impact of Weights of Established Criteria. *Lex localis – Journal of Local Self-Government*, 13 (2), 2015, s. 249 – 264. doi: <[https://doi.org/10.4335/249-264\(2015\)](https://doi.org/10.4335/249-264(2015))>.
- VERGNE, C. Democracy, Elections and Allocation of Public Expenditures in Developing Countries. *European Journal of Political Economy*. Vol. 25, No. 1, 2009, s. 63 – 77. doi: 10.1016/j.ejpoleco.2008.09.003.
- ZOLFANI, H. S. – ANTUCHEVICIENE, J.: Team Member Selecting Based on AHP and TOPSIS Grey. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 23 (4), 2012, s. 425 – 434.
- YALCIN, N. – UNLU, U.: A Multi-Criteria Performance Analysis of Initial Public Offering (IPO) Firms Using Critic and Vikor Methods. *Technological and Economic development of Economy*, 24 (2), 2018, s. 534 – 560. doi: <<https://doi.org/10.3846/20294913.2016.1213201>>.
- YIN, J. – YANG, X. – ZHENG, X. – JIAO, N.: Analysis of the Investment Security of the Accommodation Industry for Countries Along the B&R: an Empirical Study Based on Panel Data. *Tourism Economics*, 23(7), 2017, s. 1437 – 1450. doi: 10.1177/1354816617698523.